

(DVE) BOROVE ŠIŠARKE

1. nikada pisci nisu propali zato što su rekli manje nego što treba; za sva književna dela koja su pala sa ivice smisla, zajednički sadržalac je to što su pisci pričali
2. više nego što treba;
3. čak i ako ne dopričaš priču, čak i ako ne dovršiš pesmu – ostane nešto što je moguće domaštati;
4. ako kažeš: noć, to može biti gluva noć, mrkla noć, ratna noć, blaga noć, prva bračna ili poslednja noć – i samo jedna reč je dovoljna da bi postojala umetnost; ako kažeš: nož, to može biti krvavi, slomljeni, zarđali, izgubljeni, zariveni nož...; ako kažeš: nos, to može biti krivi, slinavi, slomljeni, nos zabijen tamo gde ne treba; tvrdim da svaka reč može biti priča ili pesma, jer se moguća značenja granaju u raznim pravcima; što je više prideva uz imenicu, to je manje puteva za maštu; i tvrdim, čak i samo jedna reč može biti velika, široka i važna – evo reč dan: to može biti jedan dan, svaki dan u sedmici, svaki dan u godini, svaki dan u vremenu, to može biti i noć kao deo dana;
5. dan je, siguran sam, bio ponedeljak, jer moj drug Biba je godinama držao butik i nedelja je za njega uvek bila radni dan zašto što su u Novi Pazar dolazili turisti da bi kupili garderobu i uboli nešto sa roštilja, a utorak je vekovima kod nas pijačni dan; Biba, moj drug, odmarao se uvek ponedeljkom, ponedeljkom bi me zvao da se vidimo i popričamo uz kafu, poigramo tenis ili da se penjemo uz planinu; roditelji su mi uvek branili da se družim sa Bibom, jer je Bibin brat čuveni lopov Boranija o kojem se mnoge priče pričaju, a retko ko ga je video ili ga je video, a nije znao da je to on – ko zna kud se Boranija smuca sada i gde se zavlači; doduše, i Biba je krao u nekim godinama, navršivši osamnaestu, kad se dočepao pasoša, otišao u Italiju i Nemačku; znam da je mažnjavao torbe, kapute, košulje... nakrao se, vratio se i otvorio butik; Biba je od one vrste lopova koju navodi Teofrast u kratkom spisu *O stilu kradljivaca* – to su oni koji krađu dok zaimaju, potom se primire; dakle, bio je ponedeljak, ima možda od tog ponedeljka tri godine – kasno proleće, na nekoj terasi, uz kapučino, pričali smo – ko zna o čemu; Biba mi je pročitao SMS koji upravo beše sleteo u njegov telefon: *volim te, volela bih da te poljubim bar jednom u životu; danima mi neko šalje poruke*, kaže Biba, *ali sve mislim da neko zbija šalu sa mnom – možda i moja supruga iskušava moju vernost; šta hoće, pitao sam; hoće da se vidimo, zove me negde kod Sjenice*; pa zašto joj ne tražiš da dođe ovde? *ne, ona kaže da se ne može u Pazaru sresti sa mnom – zove me u neko selo Medare, pored Sjenice, kaže – dođi u bilo koji čas, samo požuri, nemoj da čekaš jesen i zimu*;
6. pitao sam Bibu – da li je nekom nešto dužan; da li mu neko sprema batine? ili je Boranija nekog pokrao pa sada hoće da mu se osvete preko bratske kože? *ne, Boranija je priča za sebe, a ja ništa nikome ne dugujem, ni ružnu reč nikome nisam bacio na glavu; evo, i sada mi ova cura piše, zove, kaže mi da mogu i danas doći; da li bi ti pošao sa mnom?*

za svaki slučaj? čak i ako ne bude ništa, svratićemo u Dugu Poljanu, na jagnjeće pečenje, ništa ne gubimo; ovim jagnječim pečenjem lako me pridobio; krenuli smo; i on je usput slao poruke; cura mu je rekla da parkira kola kod saobraćajnog znaka na ulazu u selo Medare i da uđe u šumu koja će biti sa leve strane; ona će čekati tamo; vozio je brzo, kao što voze svi oni koji idu u susret nekom važnom događaju;

7. možda sam bio u strahu da će se desiti nešto strašno; osetih žeđ; zastali smo da kupim vodu, nikako nisam mogao žeđ da utolim; čak sam rekao Bibi kako treba da parkira kola okrenuta – ako ga neko bude jurio, da nas ne bi stiglo kamenje, sekire ili iz međe izvađen kolac; na Pešterskoj visoravni, kolac je mnoge ljude uterao u grob;
8. na ulazu u Sjenicu skrenuli smo ka tom selu Medare; zaista, tu je saobraćajni znak; sa leve strane je šuma; Biba je izašao iz kola – dade mi ključ, a ja sam – puna mi beše bešika – otišao malo dalje od puta, tražio sam neki grm kako bih se olakšao; vratih se u kola, okrenuh kljun prema Sjenici da bismo brže bežali ako bude prilika za bežanje, a jedva sam čekao da krenemo natrag; brzo se Biba vratio; *ništa*, reče; *neko je terao cirkus sa mnom; ni ženska, ni mačka, ni kučka – ništa... samo borova šuma*; jesi li zašao malo dublje, da je potražiš? *jesam, išao sam levo i desno, napred, veruj mi – pomislio sam kako sanjam pa sam uzeo sa zemlje ovu borovu šišarku, ako se probudim i ne nađem je pored kreveta, znaću da je ovo san*;
9. nema veze, čistiš jagnjeće pečenje; *naravno, idemo, ništa nismo izgubili*, reče Biba; nije se osećao namagarčeno ni prevareno; do Duge Poljane nismo pričali ni o šumi ni o neznanjoj curi; uđosmo u kafanu, u taj miris mlade jagnjetine; naručili smo po trista grama; Biba je tražio posno pečenje, a ja volim šarenije; kelner je spustio tanjire pred nas, čaše i flašu kisele vode, međutim... dolete poruka u Bibin telefon; on mi pokazuje; obojica čitamo: *sramota, zvala sam te kao muškarca u kojeg sam zaljubljena, a ti si poveo druga da se hvališ, možda i da nam se prikrade pa da nas snimi telefonom... razočarao si me*; pa stiže još jedna poruka: *ti ne zaslužuješ moje srce*; Biba je opet sumnjao da neko zbija šalu sa njim; poslao je poruku: *dolazio sam, ušao sam u šumu, ali tebe nije bilo*;
10. *bila sam tamo, sakrivena, gledala te, tražio si me pogledom, potom si podigao sa zemlje jednu šišarku i otišao si*; sada se Biba uverio da ga je neko gledao dok je koračao kroz šumu; i reče mi Biba: *pomislih da me zavitlavao neko iz obližnjih seoskih kuća ko je video moja kola i tebe, ali vidiš – neko je bio u šumi*;
11. *Ijubavi, dođi, sanjam dugo o tebi, dođi sada ako možeš, ali dođi sam*;
12. *idem, šta bude neka bude; ti ostani ovde, dokrajči pečenje, muvaj se ovuda po Dugoj Poljani*; nisam ni pokušao da ga odgovorim; Biba je seo u auto i odmaglio u to selo, Medare; rekao sam mu da okrene kola natrag, za svaki slučaj, ako bude morao da beži; svašta mi je prolazilo kroz glavu: na visoravni ne vole da im bilo ko okoliši oko kuće i gleda žensku čeljad, Pešterci su čak spremni za raspravu i ako prolaziš seoskim sokakom pa zviždućeš – odmah će te upitati kome ti to pesmu šalješ, koju li prizivaš; mnoge glave su tu pale oko žena, a moj drug Biba ode u nepoznato; oko sat i po sam ga čekao;
13. kad stiže Biba, donese osmeh od uha do uha; *brate moj*, kaže, *uzeo sam još jednu šišarku – kad se probudim, moram znati da li je ovo san*; Biba mi je pričao
2. više nego što treba:

14. *čekala me u šumi; crnka, duga kosa, tanka u struku, a sise seoske, mlečne, čvrste; kad me šćepala, kako je samo dahtala... maštam o tebi, Biba, maštam o tebi... govorila je dok se svlačila; jako me stegla oko vrata, legli smo pored jednog drveta; željo moja, rekla mi je; vrela kao žiška... na kraju, nisam dugo ležao preko nje; dođi mi opet, mili, rekla je, a ja sam sa njenog dupeta rukom pobrisao borove iglice i prašinu, navukla je gaćice i trenerku, otišla; dođi mi opet, mili, reče;*
15. *kako se zoveš, pitao sam; reče: Sabina;*
16. *Enese, kad bi ti ovo meni pričao, ja ti ne bih verovao; ali ja sam verovao Bibi; vozio sam njegov auto natrag ka Pazaru, a on je držao dve šišarke u rukama, gledao je te šišarke; čudio se; sećao se toga što se dogodilo maločas;*
17. *ujutru me pozvao oko 11 sati; šta je? zar si sanjao sve ono? brate, moraš doći do mog butika; brzo, brzo, da ti nešto ispričam, dođi odmah!*
18. *i došao sam; radnica je ostala da prodaje u butiku; Biba me pozvao u obližnji kafić, držao se za glavu; pred njim su bile one dve šišarke koje je juče pokupio u šumi; jutros me majka budi, kaže: hajde, umij se, brzo, komšija se oženio sinoć, doveo nevestu, hajde da uđemo na čestitanje, takav je komšijski red; brate moj, ja se umijem, operem zube, sa majkom uđem u komšijsku kuću – nevesta poslužuje sok i slatko; ona!*
19. *koja ona?*
20. *ona! Sabina; jučerašnja; kunem se! ona me jutros poslužila kao nevesta; vilica mi je pala; a ona ništa, skupila usta, uozbiljila se – ni zubi da joj se ukažu; moja majka pita komšinicu koliko su se zabavljali mladenci? komšinica kaže: skoro godinu dana – dosta; sinoć mu je ta misao došla, reče, majko, ni od šetnje nema ništa – idem da uzmem curu; uzmi, sine moj, neka ti je sretno, ja jedva čekam da mi stigne odmena i da vidim unučad kako rastu;*
21. *a moja majka, drži se Biba za glavu, moja majka veli: i dok si jaka, da pomogneš snahi i sinu oko unučadi; eh, mislim se, majko, nevesta je kao tigrica jaka, samo što me nije priklala juče;*
22. *čekao sam narednih dana, raspitaće se Biba šta se to desilo, možda će sresti nevestu Sabinu na ulici i upitati je... nešto mi je ostalo nejasno u tom događaju; priznajem, nekoliko puta sam kolima prošao pored Bibine kuće – ne bih li u dvorištu njegovog komšije ugledao tu Sabinu, tu zver koja danju lovi u šumi, a noću side u grad i uđe u ložnicu;*
23. *i zove me Biba za koji dan, pokazuje poruke:*
24. *dušo moja, ti si srce moje, kako ću bez tebe?*
25. *izađi povremeno na terasu, da te vidim...*
26. *dušo, ja sam ranije kod njega dolazila – tebe kroz prozor ugledala;*
27. *kako ću izdržati do kraja života samo da te gledam iz blizine?*
28. *kako si našla moj broj?*
29. *ćuran mi je pričao da imaš dobar butik; dopao si mi se, tražila sam mu broj, kao, da naručim garderobu za udaju, već smo planirali da se uzmemo, ali ja sam tražila tvoj broj da bih bila tvoja; a ti si ispao moja garderoba – tebe kad sam stavila na telo, udadoh se za ovog ćurana;*
30. *kako? – glasila je Bibina poruka; a onda nekoliko njenih poruka:*
31. *onog dana kad si dolazio, moj deda je primetio kola; uveče je rekao mom ocu – neću da mi dolazi momak Sabinin oko kuće i da se šetka po šumi; osetio je stari lisac da nisam*

- bila u kući kad si ti ulazio u šumu; sine, nemoj da izgubimo obraz, da nam se selo cereka... ili reci ovoj tvojoj da se udaje, ili neka odmah prekida viđanje sa tim momkom; otac je planuo – kaže: šta ti misliš, da dolazi ovde kao ker oko kučke, da nam obraz uzima? ja sam pričala da imam momka, a oni su mislili momak moj dolazio; tad me suočiše – ili da se uzimate, ili više nema viđanja sa momkom, nego pod ključ; rekoše mi; hajde, sad zovi, da čujemo šta ćeš mu reći, ako te voli – pristaće odmah da te uzme; ja pred njima okrenem ovog ćurana, rekoh kako jeste – moji mi ne daju da se zabavljam; kažu, nema više vučaranja po šumi, nema više odlaženja u Pazar i šetanja; ili me uzimaj, ili raskidamo;*
32. i, Bibin komšija rekao da će samo malo razmisliti, pitao majku i potom pozvao Sabinu, rekao da odmah spakuje najpotrebnije stvari, krenuo kolima po nju;
33. *došao je pred kuću, otac, majka i deda me izvedoše, rekoše – neka je sretno; otac izvadi pištolj i ispali nekoliko metaka – neka zna selo da je otišla cura na udaju; a ja sam plakala; a majka me tešila – ne plači, sine, ne plači; a ja se mislim, majko, ne plaćem ja što se udajem; zbog tebe sam plakala, Biba, ljubavi moja;*
34. tražio sam Bibi sve te poruke, da ih čuvam u svom telefonu, rekoh – da ih čitam od čuda; i dao mi je Biba sve poruke, reče – *samo nemoj da nekom padnu u šake;* taman posla, slagao sam, jer ja sam te poruke uzeo kako bih ih smestio u ovu knjigu;
35. ali rodbina Sabinina nakon desetak dana pozvala je mladoženju i odivu na ručak; verovatno su se dobro nakrkali, kao što je običaj kad prvi put zet uđe u kuću; pričaju se u takvim zgodama razne šaljive priče, ali Sabinin deda je tada rekao
2. više nego što treba;
36. rekao je, a to će kasnije Sabina priznati na sudu, *kad sam te, zete, onog dana vidio kako se primičeš šumi, parkiraš se, okrećeš kola, prikradaš se dva puta u jednom danu, a meni nema unuke u kući, jasno mi je bilo... nisam ja od juče; rekao sam sinu: pritegni je – ili neka se udaje ili da je stavimo pod ključ; mi smo starinska kuća – ne može cura mnogo da se osamljuje sa momkom;*
37. muž Sabinin se pričutao; slutim da je kasnije pitao ženu – *šta ono priča deda?* slutim kako je rekla da je deda senilan; prolupao; *ne zna šta priča;*
38. ali muž Sabinin je organizovao krađu u svojoj kući – on je od one vrste lopova koja je takođe opisana kod Teofrasta u spisu *O stilu kradljivaca*, to su oni koji izmisle krađu da bi učinili potom nešto ili nešto razotkrili; sklonio je nešto nakita, televizor i Sabinin mobilni telefon; tako je odglumio da su mu lopovi kuću poharali; Sabinin telefon je odneo servisieru i tamo izvadio sve poruke – a dovoljno je bilo da vidi sve one poruke koje sam ja čitao i kopirao;
39. najpre je sreo Bibu, nožem je unakazio njegovo lepo lice, nekoliko puta ga je načporio u stomak i ostavio da krvari na ulici;
40. potom je Sabinu vezao ispred kuće kao kučku; tukao je motkom, rebra joj prebrojao; ubrzo je došla policija; njega su vezali, a Sabinu odvezali; njega su pritvorili, a Sabinu prebacili u bolnicu;
41. kad sam otišao u bolnicu da vidim Bibu, mogao sam da promolim nos kroz vrata jer mi je to dozvolio anesteziolog kojeg odavno poznajem – tada sam prvi put ugledao i Sabinu koja je mene ugledala onog dana u blizini šume; ležala je pored Bibe;

42. i jedno i drugo su operisani; preživeli su; Biba i dalje radi u butiku – ni ožiljci na licu nisu utulili njegov osmeh, a Sabina se vratila na selo; bivši Sabinin muž tražio je izuzeće novopazarskog suda jer se plašio da će Biba, kao bogat čovek, podmititi sudije, što ovde zaista nije teško – predmet je poveren Drugom osnovnom sudu u Beogradu;
43. Biba je tražio od mene da budem svedok na suđenju kako bi dokazao da se nije mešao u komšijski brak nego je pozvan u borovu šumu, što ga je kasnije skupo koštalo; kad god je odlazio na suđenje, svraćao bi u neku kliniku, proveravao svoj zakrpljeni želudac;
44. ja sam svedočio pre nekoliko dana; rekao sam istinu o svemu onako kako sam video i čuo; sudija me ispitivao skoro čitav sat; ali, pre nego što ću ući u sud, sreo sam slikara Marka iz Kraljeva i njegovu ženu;
45. znao sam ih sa mnogih kolektivnih izložbi; Marko se više bavio crtežom i grafikom nego slikanjem; bio je čovek mrkog pogleda, razbarušene kose, približavao se šezdesetoj godini i uprkos dobroćudnosti, nikada se nije smejao; pozdravismo se; otkud ti? reče: *prevodim stan na ćerku, kupio sam joj stan pa završavam papirologiju;*
46. Marko, nisam znao da ti od crtanja tako dobro zarađuješ; kasnije će se ispostaviti da sam tada rekao
2. više nego što treba;
47. *eh, uzdahnuo je Marko, ali to nije bio uzdah ponosa; a Markova žena imala je kameno lice, blede; pomislih kako je možda povraćala dolazeći u Beograd;*
48. treba li vam prevoz, pitao sam; kad završim neko svedočenje, idem pravo kući; mogu vas voziti do Kraljeva;
49. *treba, reče Marko, mi ćemo šetati tamo ka Cvetnom trgu... sesti negde...*
50. odlično, kola su mi tu blizu, u Masarikovoj ulici, u garaži;
51. i čuli smo se čim sam izašao sa suđenja; Marko i njegova žena čekali su me pred garažom; čak su mi rekli: *ako si umoran, možeš prespavati u našem novom stanu, sa nama, pa da krenemo rano ujutru?*
52. ne, rekao sam, krećemo, treba da putujem ujutru u Sjenicu, tamo držim časove kreativnog pisanja mladim piscima, a vodim na put mladog reditelja, možda ste čuli za njega, Marin Smoje; jako talentovan, buntovan, napravio je nekoliko žestokih predstava kao student, ali kod nas u Pazaru nema stalni posao u pozorištu – dobija neki sitan honorar, dali mu da drži neku sekciju osnovcima; jednostavno, ne dozvoljavaju mu da se iskaže; dok smo izlazili iz garaže pričao sam o Marinu; pošto su me imenovali za nekakvog člana Programskog saveta u pozorištu, molio sam ih da zaposle Marina, ali neće! ja ih molim da zaposle mladog i darovitog reditelja – bez roditelja je, siromah – a oni mi kažu kako je sad glavni problem pozorišta garderoba, treba što više garderobe, i ja im ponesem pet velikih kesa svojih starih jakni, pantalona, pidžama, kapa... rekoh, evo, vama su važnije krpe nego ljudi; ozlojeđen sam što nisu zaposlili Marina, ali slikar Marko i njegova žena nisu se tome začudili; *svuda je tako,* reče Marko;
53. krenuli smo, brzo se obreli na auto-putu; kao i svaki pisac, o sebi sam ćutao a druge sam raščivijavao; pitao sam Marka, crta li, na čemu radi, da li planira neke izložbe; *pa... malo sam i umoran od slikarstva; pojavila se digitalna grafika i sad svaki klinac kompjuterskim programima može da pravi grafiku; a ja stružem suvom iglom, radim bakrorez;*

- kome to više treba? slikarstvo je u čorsokaku čim je odbacilo ruku kao faktor umetnosti. Pa ove instalacije... sve su to netalenti izmislili kako bi sakrili činjenicu da ne mogu nacrtati zeca, lisicu, stolicu...*
54. ali tebi dobro ide čim si kupio stan u Beogradu; opet sam rekao
2. više nego što treba;
55. *pa... to smo kupili za ćerku; ona je završila istoriju umetnosti, traži posao; ne planira da se vraća u Kraljevo; a i Beograd joj više nudi kao grad – nadamo se da će se okušati u likovnoj kritici, ima tu crtu...*
56. što bi bilo dobro da ona dođe negde kod mene, na časove, da priča mladim piscima o istoriji umetnosti; oni vole da zapitkuju; osim što radim sa njima na tekstovima, dajem im razne vežbe, uz pomoć pojedinih reči kako da opišu pojedine pojmove i tako... dovodim razne umetnike i naučnike da razgovaraju sa njima; potrebno je da pisci upoznaju i druge umetnosti; dovodio sam i jednog filozofa, i istoričara, a bilo je nekoliko slikara, pisaca, glumaca – oni jednostavno razgovaraju, daju srž mišljenja, nude mladima onu esenciju svoje oblasti;
57. *pa, nisam baš siguran da to ima efekta, reče Marko; nas, na akademiji, niko nije učio da slikamo već su nas usmeravali da tražimo sebe; ne verujem da ćeš te mlade ljude naučiti pisanju tj. pričanju ili pevanju; po meni, treba da ih učiš traganju;*
58. slažem se; ali čini mi se da imam uspeha, nekoliko njih je objavilo knjige;
59. *treba da pišu svoje knjige!, nastavi Marko, jer – sećaš se one priče o Ivici i Marici – oni su bacali mrvice kako bi znali kojim putem da se vrate, a ako im neko drugi ponudi mrvice, pa im još neko drugi postavi mrvice, to neće biti njihov put; opasno je da ne postanu epigoni;*
60. da, slažem se, i zaista sam od početka taj kurs kreativnog pisanja, u raznim gradovima, usmeravao koliko sam mogao prema polaznicima, a ne prema sebi ili prema gostima koji dolaze da razgovaraju sa mladim piscima o umetnosti; znao sam da je mlad umetnik kao mlada grana – ako ga previše saviješ, neće izrasti u svom prirodnom pravcu;
61. eto, da znate, svakom vrednom gostu su otvorena vrata, rado bih da vaša kćer dođe i održi predavanje mladim piscima; prenesite joj, od mene dobija dobar honorar i plaćene putne troškove, plaćen hotel;
62. *reći ćemo, pa ako bude htela... nije ni završila rečenicu Markova žena koja je sedela na zadnjem sedištu, a Marko se ubaci:*
63. *pa ako bude htela... ali ona je prilično zatvorena; ima dobru dušu, svakome bi krvi dala, ali nije baš sklona tako da putuje niti da se upozna sa nepoznatim ljudima; kao da ne prima nova lica u svoj život;*
64. možda i ne voli da luta po provinciji, sad je postala Beograđanka?
65. *ne, ne, uopšte ne razmišlja u tim kategorijama, jednostavno – zatvorena je... čak su je zvali da bude saradnik u nastavi, pa asistent na istoriji umetnosti, ali odbila je... ne vidi sebe u tome;*
66. pa šta ste joj vi rekli?
67. *ništa; poštovali smo njenu odluku, reče Marko, a njegova žena uzdahnu;*
68. možda je sada razmažena, ali kad se uda, kad rodi decu, tražiće ona posao... ne treba da brinete; tako rekoh, a ubrzo ću saznati da je i ova rečenica bila
2. više nego što treba;

69. vozio sam i ispitivao dalje, kao moj drug Bibe kada je istraživao mračnu borovu šumu;
70. sad kad ste joj kupili stan, možda uskoro budete spremali i svadbu? ima li neki zet na pomolu?
71. Marko je ugnuo ramenima, jasno sam to opazio iako sam sve vreme gledao u put pred sobom; a Markova žena je odgovorila: *pa... mislim da nema ništa ozbiljno;*
72. *danas cure mnogo biraju*, rekao sam; a ubrzo ću saznati da je i ova rečenica bila
2. više nego što treba;
73. pozvao sam i Marka da dođe na kurs kreativnog pisanja, ali priznajem – nisam ga cenio. Iako je maločas govorio kako umetnik treba da traga, a ne da oponaša, smatram da je upravo on oponašalac tuđe umetnosti. On je u grafikama krao način mišljenja po kojem je prepoznatljiv Lucio Fontana, pokušavao je da ukaže na prostor iza, vukao je linije koje su ličile na rez, pravio neke ključaonice kako bi naveo konzumenta umetnosti da sluti prostor iza prostora, a što se slika tiče, Marko je tu bio još očigledniji lopov, jer je slikao isto kao Marko Tobi: linije, linije, mnogo linija u raznim pravcima i sve linije su dolazile i izlazile izvan platna što bi bila poruka da vidimo samo deo komplikovanih i zamršenih sudbinskih i svemirskih puteva, ali to sam shvatio kao poruku Marka Tobija, a ne ovog Marka iz Kraljeva čije prezime nikada nisam ni upamtio, opravdano, jer on nije bio sav umetnik – imao je ruku, ali ne i glavu; Marko je onaj tip takođe opisan kod Teofrasta kao kradljivac koji krade samo ono što mu se sviđa; slabost njihova leži u tome što pokazuju ono što su ukrali; krađa im je jasna i vidljiva, jer ono što se njima dopada, mnogima se dopada te lako bivaju otkriveni; ali eto, takav kakav je... zvao sam ga da održi neko predavanje na kursu; Marko, i ti možeš doći da se družiš sa mladim piscima, malo da im pričaš o slikarstvu, o formama, o svom sazrevanju, uticajima... njih to zanima, i za tebe važi ista ponuda; naravno, dobićeš honorar – mada, za tebe to možda ne znači ništa čim si od slikarstva zaradio pare da kupiš ćerki stan u Beogradu;
74. *ma nisam ja zaradio pare, zapravo...*
75. *reci mu, Marko, slobodno mu reci...*
76. *zapravo to su pare moje ćerke; znaš, ona je 1992. godište, rođena je zdrava, ali se jedna njena ruka osušila;*
77. tek tad je trebalo nešto da pričam, samo da ne bih ćutao, ali Marko je nastavio:
78. *pa... mi smo je lečili gde smo znali, vodili je svuda, u Italiju, u Rusiju, prodali šume i livade, nismo našli leka, i, sreli smo jedan bračni par koji je takođe imao ćerku sa sličnim problemom, a isto godište, i oni su nas naučili šta da radimo – zapravo je kriva vakcina protiv dečje paralize koja se daje kad beba navrší tri meseca; te lude ratne godine, dokazano je, ta vakcina nije bila ispravna; i ima devet slučajeva ovakvih ili težih, devet porodica ima koje su na sudu to dokazale i Institut Batut je priznao da je vakcina te godine bila kakva ne treba da bude; nekima su ruke i noge izrasle, ali su vrlo tanke, a kod naše ćerke je slučaj da ruka ne samo što je tanka, upola je manja od druge ruke; uzeli smo dobrog advokata, tužili smo državu kao i svi drugi, i dobili smo spor nakon deset godina; dobili odštetu i eto – kupili stan; neka bar naša ćerka ima taj stan, a mi smo za njeno lečenje dali mnogo više od vrednosti tog stana;*

79. važno je što je ona završila tako jak fakultet, našla je sebe, pokušavao sam blagim tonom da uspavam njihov bol koji nikad ne spava; u trenu mi se osušilo grlo, kao da mi je u usta upala jedna od onih borovih šišarki koju je Biba uzeo u šumi;
80. *jeste, rekla je Markova žena, snalažljiva je, sve radi jednom rukom, čak može da vozi bicikl, u kuhinji sve radi, sprema jela, eto, ali po prirodi je malo zatvorena;*
81. *ja sam se nadao da će prihvatiti da uđe u nastavu na fakultetu, kao otac, bio bih ponosan, ali nije htela; nisam imao prava da je pritiskam, nadam se da će promeniti odluku; žena i ja šaljemo koliko možemo, pomažemo, nije ni gladna ni žedna;*
82. pomislio sam kako bi ona obezbedila sebi egzistenciju ako bi se vratila da živi u Kraljevu, a stan u Beogradu izdavala i tako kirije stavljala u džep, ali ujedoh se za jezik, bio je red da učutim;
83. srećom, pretekoše nas motordžije... vozili su kao sumanuti;
84. vidi kako voze, počeo sam da se iščuđavam; tako smo skrenuli priču na saobraćaj, na pijane, na bahate vozače... potom sam skrenuo temu na svoje svedočenje; nisu me pitali ništa, ali sam ja pričao kako sam bio da svedočim u korist jednog čoveka koji je brat onog čuvenog lopova Boranije; čuli ste za njega? *naravno, čuli smo, to je neki mršav, reče Marko, pisalo je u novinama kako je jednom pobegao baš iz kraljevačkog istražnog zatvora – svukao se, namazao se maslacem po stomaku i kukovima i provukao se kroz rešetke, a za nogu vezao kesu sa garderobom i, kad je skočio na ulicu go, brzo obukao gaće i pantalone, usput košulju i odmaglio... čuo sam za tog Boraniju; i stigosmo u Kraljevo; Marko i njegova žena su mi zahvaljivali;*
85. taman posla, nema na čemu;
86. *svrati kad prolaziš kroz Kraljevo, reče Marko; izašli su iz kola, ali moj stid osta sa mnom u kolima; vozio sam dalje prema Novom Pazaru, stigao kući; legao sam u krevet sa stidom; ustao sa stidom; i stid je ušao sa mnom u kola kad sam krenuo za Sjenicu;*
87. kako smo se i dogovorili, u centru grada čekao me mladi reditelj Marin Smoje; vozio sam prema Sjenici; odmah me pitao šta predlažem, kako da razgovara sa tim mladim piscima; predložio sam mu da bude opušten – reci im nešto o samoj istoriji pozorišta, o značaju drame u drevnim grčkim polisima, o maskama, o dramskim takmičenjima, projuri kroz istoriju drame i stigni do Beketa i Joneska; objasni jedinstvo mesta, vremena i radnje; neku dramu im prepričaj u kratkim crtama, ispričaj polovinu neke druge drame pa nek pretpostave kako se završava; reci neka svoja iskustva sa glumcima, svoje planove, omiljene komade; na kraju – oni ti postavljaju pitanja, ti odgovaraš; sve ide opušteno, ali je važno da im ukažeš na tu vezu između književnog teksta i pozorišta – oni uglavnom pišu poeziju, ali treba da shvate kako se mogu okušati i kao dramski pisci;
88. *uh, najbolje je da im neku Brehtovu dramu započnem prepričavati, pa možemo čuti kako bi oni to dovršili, a Harvudovog Svetog Josifa da im u potpunosti prepričam, pa da komentarišemo kako se neka scena skoro istovremeno naslanja na prethodnu scenu;*
89. pitao sam Marina ima li nešto novo za posao; da li ima šanse da ga prime u pozorište? *ma nema posla za mene u Pazaru, ne primaju me u pozorište... šta sam ja u Pazaru? Hrvat, sin nekog inženjera koji se ovde zadržao i umro, a u Splitu su nam rođaci tokom rata zauzeli placeve tako da mi nije ostala ni stopa na porodičnoj zemlji; ja nisam limunada reditelj;*

- ja sam provokativni reditelj; šta u Pazaru da radim kao takav? mogu samo da pravim monodrame i da se sprdam na svoj račun, jer ako bilo šta kažem na račun jednih ili drugih koji ovde žive – može ispasti kako se sprdam, i jedni i drugi mi mogu reći – idi u Hrvatsku pa se sa svojim sprdaj; bio sam u Splitu, odakle je moj otac, i tamo sam tražio posao u kazalištu, ali sam ispao smešan – rekli su mi: ovde je turistička sezona u toku, potrebni su kelneri, a ne reditelji;* Marine, ja mislim da ti u Pazaru nisi primljen u pozorište zato što si talentovan, a ne zato što si Hrvat; glavni cilj diletantizma jeste da ostane diletantizam;
90. nego, vidi, Marine, pod strašnim sam utiskom, mlađi si od mene, moram nešto da te posavetujem, ali me podseti, kad budemo blizu Sjenice, da ti pokažem, vidi se sa leve strane jedna borova šuma, ima selo Medare, jednom sam bio tamo i svašta se dešavalo... morao sam ići u Beograd na sud, da svedočim, ali to ti moram ispričati kad budemo videli tu šumu... pozvao me kao svedoka brat onog čuvenog lopova Boranije; čuo si za Boraniju?
91. *da, naravno; otkad znam za sebe znam i za Boraniju, priča se o njemu, ali nikad ga nisam sreao; uh! o njemu bi trebalo napraviti komad!*
92. posle, kad budemo videli jednu šumu, da ti pričam o Boranijinom bratu; išao sam u Beograd, na sud, da svedočim, jer je upao u neke ženske noge kao u makaze;
93. *a šta si hteo da me posavetuješ?*
94. Marine, dragi moj druže, mlad si, čuvaj jezik – nemoj da i tebe oblije stid kao što je juče mene oblio; Marine, još ne mogu doći sebi od stida; u Beogradu sretneš jednog slikara iz Kraljeva, znam da se Marko zove, zaboravio sam mu prezime, a sretao sam ga po izložbama; i uzmem u kola njega i njegovu suprugu, da ih vratim u Kraljevo; pričam ja, zapitkujem, zapitkujem...
2. više nego što treba;
95. zapitkujem tako, oni kažu da su kupili kćerki stan, a ja navalio kako Marko ima pare od slikarstva, pa pitam kad će ćerka da se udaje, a njena majka kaže kako *nema ništa ozbiljno*, pa mi kažu kako je odbila zaposlenje na fakultetu; navalio ja kao smrt na babu, čak sam predlagao da Markova ćerka dođe na ovaj kurs kreativnog pisanja, mladim piscima da održi predavanje o istoriji umetnosti; zovem ja, ispitujem,
96. *i?*
97. i najednom, žena kaže:
75. *reci mu, Marko, slobodno mu reci...*
98. i Marko mi kaže kako njegova kćer zapravo ima osušenu, vrlo tanku levu ruku, kratku; stid me oblio, zašto sam prčkao po njihovim ranama? potom sam pokušao da relativizujem svoju priču; onda su naišli neki motori pa sam skrenuo temu... rekli su mi da je ta cura '92. godište; valjda je bila te godine neka vakcina protiv dečje paralize koja je delovala obratno u nekim slučajevima – umesto da decu zaštiti, proizvela je paralizu; nekima je delovalo na ruku, nekima na nogu; Marine – mlađi si od mene, želim samo da ti kažem – ne pričaj mnogo u životu, jer se možeš stideti svoje priče ako kažeš
2. više nego što treba;
99. *šta kažeš, koliko je bilo takvih slučajeva?* baš tim pitanjem je Marin pokazao rediteljsku veštinu;

100. devet slučajeva te godine; dokazano i presuđeno – devet;
101. *znači bilo ih je deset;*
102. kako deset?
103. *pa i ja sam rođen te godine, meni je delovalo na desnu nogu...*
104. kako?
105. *pa tako; moja desna noga upola je tanja od leve noge; vrlo malo je kraća, nekoliko centimetara, ne primećuje se da je kraća, ali je tanja; tek sad od tebe saznajem da je vakcina uzrok tome;*
106. tako ja progurnuh onu drugu šiškarku koju je Biba uzeo u borovoj šumi; pokušavao sam sada da budem pribran; pokušavao sam nekako ubediti Marina da to nije tako kako kaže; nisam primetio, rekoh, kod tebe se to uopšte ne vidi;
107. *ne hramljem, ojačao sam nogu dugogodišnjim vežbanjem – stotine hiljada čučnjeva – ali, nikad me nisi video u šortsu;*
108. pa valjda bi se primetilo i kad obučeš pantalone; pozeleo sam da se mladi reditelj Marin Smoje šali – možda se u njemu krije komediograf;
109. *ali ja imam izum koji to skriva, reče Marin, iako voziš, pogledaj, da ti pokažem; oblačim po dve pidžame, ali odsecam leve nogavice tako da između desne noge i pantalona uvek imam nogavice od dve pidžame; onda je zasukao desnu nogavicu pantalona, pa desnu nogavicu jedne pidžame, pa desnu nogavicu druge pidžame – i ukazala se tanka potkolenična kost i na njoj bela koža, nikad osunčana; poznadoh i nogavicu svoje prugaste pidžame koju sam poklonio; i još se više sažalih saznajući da je krao garderobu u pozorištu; Marin je dakle od onih kradljivaca koji, kako to reče Teofrast, kradu samo ono najnužnije što im treba; tu vrstu kradljivaca ljudi nikad ne osuđuju;*
110. teško mi bi kad ugledah onu nogu, još teže mi bi ugledavši onu pidžamu koju je ukrao iz pozorišta – ukrao jer nema, a obukao jer skriva to što skriva; zašto mi je pokazao svoju nogu? možda je to smatrao jedinim načinom da prestanem pričati o osušenoj ruci?
111. ali ja sam opet govorio kako to nije ništa; opet sam pokušao da se vadim; da li možda hoćeš, Marine, da te spojim sa ovim Markom iz Kraljeva, on reče da je imao dobrog advokata koji je izvukao odštetu od države?
112. *ma ne, kome da se žalim? u školi sam uvek radio fizičko u trenerci, svi u šortsu, a ja skrivam nogu u trenerci, i dok se presvlačim u svlačionici svi pogleduju to što krijem; ko može to da mi plati?*
113. prošli smo pored one borove šume, zaboravio sam da ispričam Marinu o svom drugu Bibi, o Sabini, o njihovom seksu preko dana i njenoj udaji tokom noći, o načparanju, o sudu... a i Marin je zaboravio da me o tome pita;
114. došli smo među mlade pisce, uglavnom srednjoškolce; rekoh: ovo je mladi reditelj Marin Smoje; on će vam pričati o istoriji drame i istoriji pozorišta, neki komad će vam prepričati, a neki će samo započeti da vam prepričava pa će porazgovarati s vama o tome kako zamišljate kraj tog komada; i pričao je Marin Smoje, ni sam ne znam o čemu je pričao; polaznici kursa su mu postavljali pitanja, niti znam šta su ga pitali ni šta je odgovarao; kad smo krenuli natrag u Pazar, opet smo prošli pored one borove šume na ulazu u selo Medare; opet sam zaboravio da ispričam Marinu o tom događaju;

pričali smo o glumcima, o glumicama, o nekim starim filmovima, on me zapitkivao o nekim romanima; pomislih, kriva je moja lakomost; kriv je moj jezik; kriva je ta prelepa, vrela Sabina i kriv je Biba – zašto su morali da bludniče u toj borovoj šumi? pala je krv pa sam morao ići na sud kao svedok; juče sam vozio slikara Marka i njegovu ženu, danas sam vozio Marina;

115. kad smo stigli do Marinove kuće u Pazaru, rekosmo kako bi trebalo češće da se vidimo i družimo; svakako Marin i ja možemo danima i noćima pričati o umetnosti;
116. Marine, javi se, da se družimo uz kafu, rekao sam; *važi, obavezno da se vidimo*, rekao je Marin, ali obojica smo znali da nećemo pozvati jedan drugog; možda bi naše dalje druženje bilo
2. više nego što treba;